

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОНДА ИНСОН ХУҚУҚЛАРИНИ ҲИМОЯ ҚИЛИШ БЎЙИЧА ИЖТИМОЙ ШЕРИКЛИКНИНГ ХУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ

Нишанбаева Энажон Зарипбаевна, ЎзМУ доценти

LEGAL BASIS OF SOCIAL PARTNERSHIP FOR THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS IN THE NEW UZBEKISTAN

Nishanbaeva Enajon Zaripbaevna, associate professor of
UzMU

ПРАВОВАЯ ОСНОВА СОЦИАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА ПО ЗАЩИТЕ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА В НОВОМ УЗБЕКИСТАНЕ

Нишанбаева Энажон Зарипбаевна, доцент УзМУ

<https://orcid.org/0009-0008-9037-6410>

e-mail:

nishanbayeva_e71@mail.ru

Аннотация: Ушбу мақолада, янги Ўзбекистонда инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш бўйича ижтимоий шерикликнинг ҳуқуқий асослари, инсон ҳуқуқлари ҳамда эркинликларини ёритиш каби масалалар таҳлил этилади.

Калит сўзлар: ижтимоий шериклик, жамоатчилик назорати, ижтимоий масъулият, ҳуқуқий давлат, нодавлат ташкилот, жамоатчилик назорати, тараққиёт стратегияси, фуқаролик жамияти.

Abstract: This article analyzes issues such as the legal basis of social partnership for the protection of human rights in the new Uzbekistan and the coverage of human rights and freedoms.

Key words: social partnership, public control, social responsibility, rule of law, non-governmental organization, public control, development strategy, civil society.

Аннотация: В данной статье анализируются такие вопросы, как правовая основа социального партнерства по защите прав человека в новом Узбекистане и освещение прав и свобод человека.

Ключевые слова: социальное партнерство, общественный контроль, социальная ответственность, верховенство закона, неправительственная организация, общественный контроль, стратегия развития, гражданское общество.

КИРИШ. Халқаро тажриба инсон ҳуқуқлари ва эркинликлари, турли ижтимоий-сиёсий гуруҳлар ва синфлар манфаатларини таъминлаш ва муҳофаза қилиш, долзарб ижтимоий-иқтисодий, сиёсий-ҳуқуқий, маданий-гуманитар, экологик вазифаларни ҳал этиш, жамият барқарор ривожланишини таъминлаш, фуқаролик жамиятини шакллантиришда ижтимоий шериклик алоҳида ўрин тутишини кўрсатмоқда.

Ижтимоий шериклик бу давлат

ҳоқимияти органлари ва фуқаролик жамияти институтларининг ўзаро ҳамкорлиги ва манфаатларини уйғунлаштириш асосида жамиятда мавжуд бўлган муайян ижтимоий муаммоларни ҳал этишга қаратилган мулоқот ҳамда консенсусга келиш тизимидир[1].

Мамлакатда ижтимоий шериклик тамойилларининг амал қилиши - миллий иқтисод, барқарор ривожланиш, аҳоли фаровонлиги ва турмуш даражаси ўсишининг гарови эканлигини кўрсатади.

АДАБИЁТЛАР ТАҲЛИЛИ ВА МЕТОДЛАР. Ушбу мақолада ижтимоий шериклик муносабатларини тадқиқ этган хорижий ва маҳаллий (А.Муминов, А.Бегматов, М.Мирзакаримова, Э.Нишанбаева, А.Абдухалилов) олимларнинг мавзуга оид тадқиқотлари таҳлил қилинди.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Конституцияси, Ўзбекистон Республикасининг “Ижтимоий шериклик тўғрисида”, “Ўзбекистон Республикасида жамоат бирлашмалари тўғрисида”, “Жамоат фондлари тўғрисида”, янги таҳрирдаги “Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси тўғрисида”, “Жамоатчилик назорати тўғрисида”, “Нодавлат нотижорат ташкилотлари тўғрисида”ги Қонунлари, Ўзбекистон Республикасининг Меҳнат кодекси ва бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ҳамда Янги Ўзбекистоннинг узок муддатли ривожланиш йўналишларини белгилаб берган **учта тараққиёт стратегияси** (Ҳаракатлар стратегияси, Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси ҳамда “Ўзбекистон – 2030” стратегияси) дан ҳам фойдаланилди.

Мақола умум қабул қилинган тарихий методлар – тарихийлик, илмийлик, қиёсий-мантӣқий таҳлил, кетма-кетлик, ҳолислик тамойиллари асосида ёритилган бўлиб, унда мамлакатимизда инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш бўйича ижтимоий шерикликнинг ҳуқуқий асослари таҳлил этилган.

МУҲОКАМА. Маълумки, ҳуқуқий давлатда жиддий аҳамиятга эга бўлган ижтимоий муносабатлар Конституция ва унга асосланган қонунлар билан тартибга солинади. Давлат органларининг фуқаролик жамияти институтлари билан ҳамкорлиги ҳам ўз моҳиятига кўра шундай ўта долзарб ижтимоий муносабатлардан бири ҳисобланади. Ижтимоий шерикликнинг ҳуқуқий асосларини тадқиқ этишда амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатларда мавжуд ҳамкорликка оид нормаларни таснифлаш, тизимлаштириш алоҳида аҳамият касб этади.

Мамлакатимиз қонунчилигида давлат ва ФЖИ ҳамкорлиги ва ижтимоий шериклик муносабатларини тартибга соладиган 100дан ортиқ норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар мавжуд ва уларни куйидаги 3 гуруҳга ажратиш мумкин.

Биринчи гуруҳ. Мазкур ҳамкорликнинг

конституциявий-ҳуқуқий асосларини белгиловчи Конституция нормалари ва махсус қонунлар.

Улар орасида “Ижтимоий шериклик тўғрисида”ги махсус қонун ушбу соҳадаги муносабатларни тартибга солади, ижтимоий шерикликнинг ташкилий, ҳуқуқий, институционал, молиявий жиҳатларини очиқ беради. Шунингдек, ФЖИларнинг янада ривожланиши ҳамда аҳолининг ҳуқуқ ва эркинликлари, манфаатларини ҳимоя қилиш, амалга оширилаётган ислохотлар самарадорлигини таъминлаш, мамлакат тараққиётига оид дастурларни амалга ошириш, ижтимоий-иқтисодий, сиёсий-ҳуқуқий, маданий-маърифий, эколого-гуманитар муаммоларни ҳал этишда улар ролининг кучайиши, давлат тузилмалари билан ўзаро муносабатларидаги аниқ чегараларни ва ташкилий-ҳуқуқий механизмларни белгилайди[2].

“Ўзбекистон Республикасида жамоат бирлашмалари тўғрисида”ги қонуннинг 5-моддасида қайд этилишича, “Давлат жамоат бирлашмалари ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларига риоя этилишини таъминлайди ҳамда Конституцияга мувофиқ улар ўз уставларидаги вазифаларни бажаришлари учун шарт-шароит яратилишига кафолат беради”[3]. Шу каби ҳуқуқий нормани “Жамоат фондлари тўғрисида”ги қонун 8-моддасида ҳам кузатиш мумкин: “Фондларнинг давлат органлари билан ўзаро муносабатлари ижтимоий шериклик, юридик ва жисмоний шахсларнинг ҳуқуқлари ҳамда қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш асосида курилади. Давлат органлари фондларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларига риоя этилишини таъминлайди, фондларнинг ижтимоий аҳамиятга молик дастурлари ва лойиҳаларини қўллаб-қувватлаши мумкин”[4].

“Нодавлат нотижорат ташкилотлари тўғрисида” қонун 4-моддасига кўра “Давлат нодавлат нотижорат ташкилотларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларига риоя этилишини таъминлайди, уларга ижтимоий ҳаётда иштирок этиш учун тенг ҳуқуқий имкониятлар яратиб беради. Нодавлат нотижорат ташкилотларининг алоҳида ижтимоий фойдали дастурларига давлат кўмак кўрсатиши мумкин”, деган қоида ўз ифодасини